

A Dráva-sík védelmet érdemlő területei

DÉNES Andrea, KEVEY Balázs, ORTMANN-NÉ AJKAI Adrienne és PÁLFAI László

DÉNES, A., KEVEY, B., ORTMANN-NÉ AJKAI, A., PÁLFAI, L.: Areas worthy of protection on Drava Lowland, South Hungary.

ABSTRACT. Drava Lowland is one of the greatest wet lowlands of Hungary, preserving much of the vegetation of former unbroken woodlands, moors and marshes. This paper deals with surviving valuable fragments of natural vegetation, which have not got protection yet. The most important types of vegetation of this area are: lowland oak-hornbeam forests, beech forests, oak-ash-elm gallery forests, alder and ash moors; wet meadows and pastures, and aquatic vegetation of the oxbow lakes. Typical protected plants of this vegetation fragments as it follows: *Carex strigosa*, *Fritillaria meleagris*, *Listera ovata*, *Vitis sylvestris*, *Thelypteris palustris*, *Hottonia palustris*, *Orchis laxiflora* ssp. *elegans*, *Orchis morio*, *Leucojum aestivum*, *Nymphaea alba*, *Nymphaeodes peltata*, *Trapa natans*, *Salvinia natans*.

Bevezető

Az Alföld (Eupannonicum) flóraidékének, Déli-Alföld (Titelicum) flórajárásába tartozó Dráva-sík magyarországi része – az Alföld és a Dunántúli-dombvidék közötti átmenetként – sajátos helyet foglal el hazánk tájai között. Az I. katonai felmérés (1782-85) térképei szerint – a dombokra települt falvakat és körülöttük levő fás-legelőket, kisebb szántókat kivéve – a tájat összefüggő, vízjárta erdőség borította. Mára az egykori gazdagságból csak néhány erdőtömb, nedves rét, lefűződött vagy levágott holtág maradt természetközeli állapotban. Mégis elmondhatjuk, hogy a terület egyike Magyarország legnagyobb nedves síkságainak, egy eltűnőben levő táj- és termőhelytípusnak, amelynek megmentése ma világméretű természetvédelmi program (BORHIDI et al. 1994). A Duna-Dráva Nemzeti Park megalakulása után csak a terület igen kis részének helyzete alakul megnyugtatóan. A Dráva-síkon számos, a nemzeti parkhoz nem tartozó, és általában más védeltséget sem élvező, a tájra jellemző, értékes terület található. A dolgozat e területeket mutatja be, községhatáronként felsorolva, rövid jellemzéssel és a védett növények felsorolásával.

Korábbi kutatások

A Dráva-sík korábbi kutatói közül többen felhívták már a figyelmet az értékes területekre, társulásokra, ritka fajokra. Klujber és munkatársai (KLUJBER et al. 1963),

valamint VÖRÖSS L. Zs. (1964, 1965) holtágak, morotvák vegetációjával foglalkoznak, KOVÁCS és KÁRPÁTI (1973, 1974) pedig az ártér vegetációját elemzik. KOVÁCS és PRISZTER (1977) a védendő társulásokat és területeket sorolják fel. A legutóbbi időkben BANK (1994) a fás-legelők felmérését végzi, Borhidi és munkatársai (BORHIDI et al. 1994) a Dráva menti területek állapotát elemzik, VÖRÖS Zs. (1995) pedig az egyik legértékesebb holtág vegetációját mutatja be. A szerzők már szintén több éve kutatják a Dráva-sík különböző területeit. DÉNES (1996a, 1996b, 1996c, 1996d, 1997) a rétek és legelők florisztikai és természetvédelmi értékelését végezte. Kevéy elsősorban a bükkállományok, gyertyános-tölgyesek és keményfaligetek kutatásával foglalkozott (HORVÁT, KEVEY 1984, KEVEY 1980, 1983, 1984, 1985, 1988, 1990, 1995, 1997a, 1997b). O. AJKAI (1996a, 1996b, 1996c, 1997) a kelet-ormánsági erdők, valamint a Nákói-mocsár területén végez florisztikai és cönológiai kutatásokat. Pálfa az ormánsági holtágak és erdők adataival járult hozzá a dolgozathoz, korábbi munkáiban is az Ormánság természeti állapotával foglalkozik (PÁLFAI 1996).

A terület természetföldrajzi jellemzői

A Dráva-sík domborzata alföldi jellegéhez képest meglehetősen változatos. Északi része magasabb helyzetű löszfelszín, déli részét elhagyott Dráva-medrek, levágott kanyarulatok kusza együttese és a közöttük kialakult lankás futóhomokdombok jellemzik. Éghajlatában az Alföld és a Dunántúli-dombvidék közti átmenet jellemzi. Bár az Alföld része, annak többi tájához képest csapadékban gazdagabb, így klímazonális nem az erdősítyepp, hanem a zárt tölgyes zónához tartozik. Nyugati része pedig már egyre inkább közelít a gyertyános-tölgyes klímához (Borhidi 1961). Az atlanti és kontinentális éghajlati hatások mellett délnyugati irányból a Mediterráneum melegáramlatai is bejutnak. A szubmediterrán jellegű csapadékhátrány az évek harmadrésében jelentkezik. A tél enyhe, emellett hazánk legkorábban tavaszodó területe. Meleg nyara ellenére is kedvező a vízellátottsága, így az Alföld egyetlen tája, ahol az év egy részében vízfölösleg mutatkozik (PÉCSI 1967).

A vegetáció általános jellemzése

A változatos domborzati, éghajlati hatásoknak megfelelően a vegetáció is sajátosan alakul. A ma már ármentesített, gáton kívüli területek leggyakoribb erdőtársulása a gyertyános-kocsányos tölgyes (*Quercus robur*-*Carpinetum*), melyet a mélyebb térszíneken a tölgy-kőris-szil liget (*Fraxino pannonicae-Ulmetum*) vált fel. A két társulás keveredése, átmeneti állományaik azonban szintén tipikusnak mondhatók e tájon. Egy korábbi vegetációs periódus – a Bükk I. kor – emlékeként, alföldi különlegességgént bükkállományok is megmaradtak, melyek lokális kiterjedésük miatt ma már inkább „átalakult bükkösök”-nek, a gyertyános-kocsányos tölgyesek szubasszociációjának (*Quercus robur*-*Carpinetum fagetosum*) tekinthetők (KEVEY 1997a). A Dráva-sík flórájának sajátossága a montán elemek magas aránya, mely éppen ezekben az erdőtársulásokban a legszembetűnőbb. A hegy- és dombvidéki elemek teljes felsorolása Horvát és Kevey tanulmányaiban található meg (HORVÁT, KEVEY 1984; KEVEY 1984, 1997a, 1997b), a legfontosabbak a következők: *Adoxa moschatellina*, *Knautia drymeia*, *Anemone nemorosa*, *Asarum europaeum*, *Carex pilosa*, *Daphne mezereum*, *Dentaria bulbifera*, *Euphorbia amygdaloides*, *Galeobdolon luteum*, *Hordelymus europaeus*, *Isopyrum thalictroides*, *Majanthemum bifolium*, *Mercurialis perennis*, *Monotropa hypopitys*, *Oxalis acetosella*, *Polystichum aculeatum*, *Veronica montana*. Több szubmediterrán jellegű növényfaj, mint a *Carex strigosa*, *Lonicera caprifolium*, *Polystichum setiferum*, *Primula vulgaris*, *Ruscus aculeatus*, *Tamus communis*, *Tilia cordata*, *Vitis sylvestris* szintén jellemzője a Dráva-síki erdőknek. Jelenlétük a nyugat-balkáni mezofil lomberdőkkel való kapcsolat bizonyítéka (KEVEY 1997a).

A terület gyertyános-kocsányos tölgyeseinek és tölgy-kőris-szil ligeteinek védett fajai: *Carex strigosa*, *Carpesium abrotanoides*, *Cephalanthera longifolia*, *Daphne mezereum*, *Dryopteris carthusiana*, *Epipactis helleborine*, *Erythronium dens-canis*, *Fritillaria meleagris*, *Listera ovata*, *Lonicera caprifolium*, *Neottia nidus-avis*, *Platanthera bifolia*, *Polystichum aculeatum*, *Polystichum setiferum*, *Primula vulgaris*, *Quercus farnetto* (ültetve), *Ruscus aculeatus*, *Scilla vindobonensis*, *Scrophularia scopoli*, *Tamus communis*, *Vitis sylvestris*.

A gyertyános-tölgyesek és a tölgy-kőris-szil ligetek állományai közé a lapályokon égerlápok, kőrises-égerlápok (*Carici elongatae-Alnetum*, *Fraxino pannonicae-Alnetum*) és égerligetek (*Paridi quadrifoliae-Alnetum*) ékelődnek. Mindhárom társulás csak kisebb kiterjedésű állományokat képez. Apró foltjaikban néhol több láperdei faj is megvan, mint például *Carex acutiformis*, *Carex*

elata, *Carex elongata*, *Carex pseudocyperus*, *Hottonia palustris*, *Thelypteris palustris*, *Urtica kioviensis*. A legtöbb helyen azonban a csatornázások miatt vizük mozog, és állományaik kezdenek mocsárerdővé, kiszáradva pedig ligeterdővé alakulni. A holtágak, morotvák mentén néhány helyen elszegényedett fűzlápok (*Calamagrostio-Salicetum cinereae*), sőt az igazi ritkaságnak számító úszóláptársulás, a *Thelypteridi-Typhetum* is előfordul. A láperdők és lápok védett fajai a területen: *Dryopteris carthusiana*, *Hottonia palustris*, *Ranunculus lingua*, *Thelypteris palustris*, *Urtica kioviensis*.

A táj egyik legfontosabb gazdálkodási formája évszázadok óta a legeltető állattartás volt. Az erdők helyén kaszálókat és legelőket alakítottak ki, melyek közül több, a lecsapolásoktól és a vegyszerezésektől megmenekülve, ma is számos ritka növényfaj élőhelye. A nagyobb részt mocsárrét (*Cirsio-Festucetum pratensis*, *Carici-Alopecuretum pratensis*, *Deschampsietum caespitosae*), kisebb részt magassárrét (*Caricetum acutiformis*, *Caricetum ripariae*, *Caricetum vulpinae*, *Caricetum gracilis*) és kiszáradó láprét (*Succiso-Molinietum*) jellemzője – az erdőkhöz hasonlóan – több hegy- és dombvidéki, illetve dunántúli elem, mint pl. az *Anthoxanthum odoratum*, *Cynosurus cristatus*, *Moenchia mantica*, *Oenanthe fistulosa*, *Sanguisorba officinalis*, *Saxifraga bulbifera*. A rétek és legelők feltörése pótolhatatlan veszteséget jelentene, hasonlóan a fás-legelők famatuzsálemeinek eltűnéséhez. Az öreg legelőfák 2-300, sőt 400 éves korukkal a Dráva-sík legöregebb fáit.

A rétek és a legelők védett fajai: *Aster sedifolius* subsp. *canus*, *Clematis integrifolia*, *Dactylorhiza incarnata*, *Gentiana pneumonanthe*, *Inula helenium*, *Iris graminea*, *Iris sibirica*, *Lathyrus palustris*, *Leucorum aestivum*, *Ophioglossum vulgatum*, *Orchis coriophora*, *Orchis laxiflora* subsp. *elegans*, *Orchis militaris*, *Orchis morio*, *Orchis ustulata*, *Phyllitis scolopendrium* (kutakban), *Primula vulgaris*.

A Dráva levágott, lefűződött holtágainak vízi vegetációja a táj talán legsajátosabb természetvédelmi értéke. A lebegő- és gyökerező hínárművények közül több védett faj kiterjedt állománnyal képviselteti magát a számos holtágban, mint: *Nymphaea alba*, *Nymphoides peltata*, *Salvinia natans*, *Trapa natans*. Igazi ritkaságként az *Utricularia minor* is előfordul. A holtágakat kísérő mocsári társulásokban (*Phragmitetum communis*, *Typhetum latifoliae*, *Typhetum angustifoliae*, *Glycerietum maximae*, *Caricetum elatae*, *Acoretum calami*), fűzligetekben és rekettyésekben szintén több védett faj talál ott honra: *Acorus calamus*, *Equisetum hyemale*, *Hottonia palustris*, *Thelypteris palustris*, *Urtica kioviensis*, *Leucorum aestivum*, *Ranunculus lingua*.

Természetvédelmi szempontból értékes területek

A felsorolt területek mindegyikét egyedi táji értéként, helyi- vagy országos jelentőségű védett területként megőrzendőnek tartjuk. Elhelyezkedésüket (sorszám szerint) az 1. ábra mutatja.

Rövidítések: Vf = védett fajok; O. = *Orchis*

1. Adorjás, Kémesi-erdő: Kisebb területű, síkvidéki gyertyános-tölgyes. Vf: *Lonicera caprifolium*, *Tamus communis*, *Vitis sylvestris*.

2. Bogdása, Bogdásai-erdő (Vörösi-erdő): Változatos vízellátottságú erdő, ahol a gyertyános-tölgyes és a tölgy-kőris-szil ligeterdő mellett kőrises égerlápoltok is előfordulnak. Vf: *Dryopteris carthusiana*, *Listera ovata*, *Neottia nidus-avis*, *Primula vulgaris*.

3. Bogdása, Czei-rétek: Apró területű, rekettyefűzes központú kaszálórét. A fűzes körül magassásos- zombéksásos- és mocsárréttársulásokkal, melyekben még felfedezhetők a kiszáradó láprétek egyes fajai is. Vf: *Gentiana pneumonanthe*, *Leucojum aestivum*, *Ophioglossum vulgatum*, *O. laxiflora* subsp. *elegans*, *O. morio*.

4. Bogdása, Korong-rét: Egykori puhafaligetből kialakított, festői szépségű, fás kaszálórét mocsárréttársulásokkal. Az 50-100 év körüli, elsősorban fehér fűz, valamint magyar kőris és kocsányos tölgy példányok mellett a rét értékét több védett faj is növeli. Vf: *Gentiana pneumonanthe*, *Leucojum aestivum*, *O. laxiflora* subsp. *elegans*.

5. Bűrös, fás-legelő: Igazi fás-legelő, 150-200 éves egészséges kocsányos tölgy és magyar kőris példányokkal.

6. Bűrös, Sikotai-erdő: A Dráva-sík legnagyobb erdőtümbjének része. A síkvidéki gyertyános-tölgyes mellett itt, és a szomszédos dencsházai erdőrészekben maradtak meg a síksági bükkösök emlékét őrző kisebb bükkállományok. Az erdő mélyebben fekvő részein kisebb tölgy-kőris-szil liget fragmentumok is előfordulnak. Néhány erdőtag már jelenleg is országos védeltséget élvez. Vf: *Carex strigosa*, *Cephalanthera longifolia*, *Daphne mezereum*, *Dryopteris carthusiana*, *Epipactis helleborine*, *Listera ovata*, *Neottia nidus-avis*, *Platanthera bifolia*, *Polystichum aculeatum*, *Polystichum setiferum*, *Primula vulgaris*, *Ruscus aculeatus*, *Vitis sylvestris*.

7. Csányoszró, csányoszrói legelők és kaszálók: Az itt élő magassásos- és mocsárréttársulások a mélyebb részekben, tavasszal gyakran víz alatt állnak. Bár védett fajokban a terület nem gazdag, a Dráva-sík egyik legna-

gyobb összefüggő kaszáló- és legelőterületeként jelenlegi állapotban és méretben való megőrzését fontosnak tartjuk. Vf: *Leucojum aestivum*, *O. morio*.

8. Csányoszró, Szilasi-erdő: Nagyobb területű gyertyános- kocsányos tölgyes és keményfaliget. Vf: *Carex strigosa*, *Cephalanthera longifolia*, *Dryopteris carthusiana*, *Neottia nidus-avis*.

9. Cserkút, Göjényi-rétek: A Pécsi-síkság és egyben a Dráva-sík legértékesebb rét-területén magassásos- zombéksásos- és mocsárrét-társulások mellett kiszáradó láprét található. A terület nagy része egész évben víz alatt áll. Vf: *Aster sedifolius* subsp. *canus*, *Clematis integrifolia*, *Dactylorhiza incarnata*, *Gentiana pneumonanthe*, *Iris graminea*, *Iris sibirica*, *Lathyrus palustris*, *Leucojum aestivum*, *O. coriophora*, *O. laxiflora* subsp. *elegans*.

10. Dencsháza, Galambosi-erdő és Hamuháza: A bűrői Sikotai-erdő szomszédságában, a Dráva-sík legnagyobb erdőtümbjének részei. A gyertyános-tölgyes mellett itt is keményfaliget és bükkállomány található. Néhány erdőtag védett. Vf: *Carex strigosa*, *Cephalanthera longifolia*, *Daphne mezereum*, *Dryopteris carthusiana*, *Listera ovata*, *Neottia nidus-avis*, *Platanthera bifolia*, *Primula vulgaris*, *Ruscus aculeatus*, *Tamus communis*, *Vitis sylvestris*.

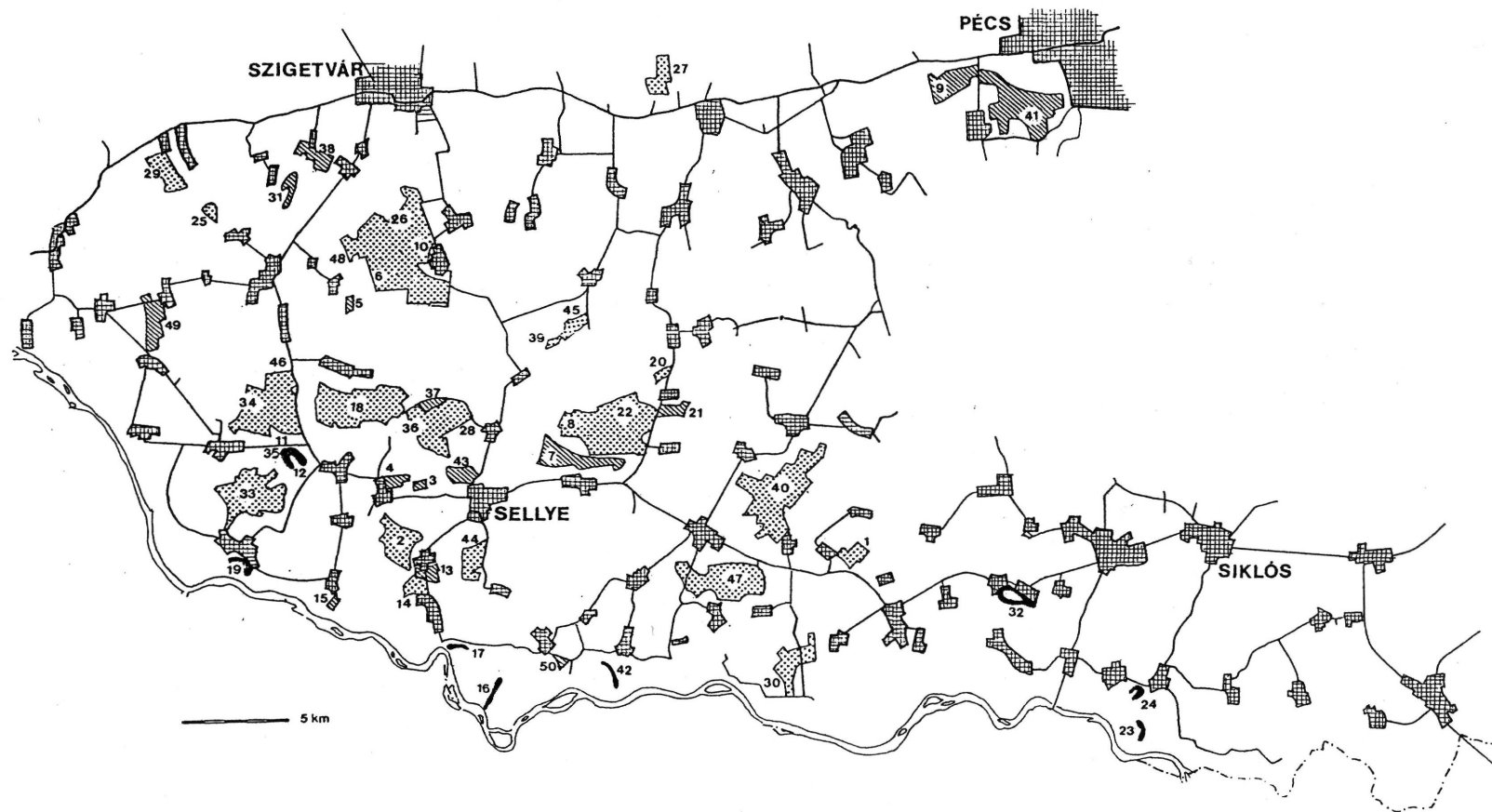
11. Drávafok, Kabari-erdő: Keményfaliget- és gyertyános-kocsányos tölgyes állományok, több öreg erdőtaggal. Vf: *Cephalanthera longifolia*, *Dryopteris carthusiana*, *Fritillaria meleagris*, *Leucojum aestivum*, *Neottia nidus-avis*.

12. Drávafok, Nákói-mocsár: Részben Lakócsa külterületén található morotvarendszer. Különböző vízi-, vízparti társulásokkal, mint: fűzláp, égerláp, zombéksásos, nádas és hínártársulások. A morotvarendszer Drávafokhoz tartozó része helyi védeltséget élvez. Vf: *Hottonia palustris*, *Ranunculus lingua*, *Salvinia natans*, *Thelypteris palustris*, *Urtica kioviensis*.

13. Drávaiványi, Laszka-rét és Szürke-rét: Fajgazdag nagyon szép kaszálórétek, mocsárréttársulásokkal. Vf: *Leucojum aestivum*, *O. morio*.

14. Drávaiványi, Monyoró-erdő: Idős, szép gyertyános-kocsányos tölgyes, a nedvesebb részekben keményfaligettel. Vf: *Carex strigosa*, *Dryopteris carthusiana*, *Listera ovata*, *Neottia nidus-avis*, *Primula vulgaris*, *Tamus communis*, *Vitis sylvestris*.

15. Drávakeresztúr, fekete nyárok: A Drávakeresztúri legelőn álló 15 *Populus nigra* matuzsálem, legelőn állva egyedülálló a Dráva mentén. Védett faj a legelőn: *O. morio*.

1. ábra. A tanulmányban bemutatott, védelemre érdemes területek földrajzi elhelyezkedése. A számok magyarázata a szövegben.

16. Drávasztára, Agravica: Vegetációját gazdag hínárnövényzet, nádas gyékényes és természetes állapotú idős fehér füzes alkotja. Hínárvegetációjában a ritka, de nem védett *Wolffia arrhiza* is előfordul. Vf: *Nymphoides peltata*, *Nymphaea alba*, *Salvinia natans*, *Utricularia minor*, *Trapa natans*, *Hottonia palustris*.

17. Drávasztára, Bresztik: Horgásztóként használt holtág, nádassal, rekettyefüzesrel, hínártársulásokkal. Vf: *Trapa natans*, *Thelypteris palustris*.

18. Endrőc, Köröcsőny-e-rdő: Nagy területű gyertyános-tölgyes több öreg erdőtaggal, gazdag aljnövényzettel. Vf: *Ruscus aculeatus*.

19. Felsőszentmárton, Mrtvica: Horgásztó, közvetlenül a falu mellett. Egyik partján nádassal, rekettyefüzesrel, változatos lebegő- és gyökerező hínártársulásokkal. Vf: *Nymphaea alba*, *Nymphoides peltata*, *Salvinia natans*, *Acorus calamus*, *Urtica kioviensis*.

20. Gilvánfa, Cserdi-erdő: Fajgazdag, alföldi gyertyános-tölgyes Vf: *Epipactis helleborine*, *Lonicera caprifolium*, *Neottia nidus-avis*, *Ruscus aculeatus*.

21. Gilvánfa, fás-legelő: A legelőn 60-80 éves, fiatalabb és 100-120 éves, idősebb, egészséges kocsányos tölgy, magyar kőris, gyertyán, mezei juhar és mezei szil példányok élnek. A legelő északi részén a jellegzetes „kerekerdő”-ben védett faj a *Primula vulgaris*, *Ruscus aculeatus*.

22. Gilvánfa, Felső-erdő: Fajgazdag aljnövényzetű, szép gyertyános-kocsányos tölgyes és keményfaliget állományok. Vf: *Lonicera caprifolium*, *Neottia nidus-avis*, *Ruscus aculeatus*.

23. Gordisa, Hótedra: 1 km hosszú kifli alakú holtág, mely csak a Dráva magas vízállásakor a Gordisai-csatornán keresztül kaphat vízutánpótlást. A környező mezőgazdasági területek és a horgászat káros hatásai ellenére vegtációját unikumnak számít a Dráva mentén. A part egyik oldalát fűzláp, másik oldalát nádas övezi, mely utóbbi állományában úszólápfoltok találhatók. A nyílt vízben tündérrózshínár él. Igazi ritkaságnak számít a *Fontinalis antipyretica* mohafaj előfordulása is vízében. Vf: *Nymphaea alba*, *Trapa natans*, *Salvinia natans*, *Thelypteris palustris*, *Urtica kioviensis* (VÖRÖS 1995).

24. Gordisa, Mattyi-tó: Mint a legtöbb holtág, a Mattyi-tó is horgásztó. Part menti nádas mellett kiterjedt hínárvegetációval rendelkezik, melynek fő alkotója a védett *Nymphoides peltata*. A horgászok által kaszált partközeli sekély vízben az *Acorus calamus* is nagy számban fordul elő.

25. Gyöngyösmellék, láperdő és környéke: Egész évben víz alatt álló égerláp-erdő, szélében kis fűzlappal, kiszáradó lápréttel és magassárossal. Vf: *Dactylorhiza*

incarnata, *Gentiana pneumonanthe*, *Hottonia palustris*, *O. laxiflora*.

26. Hobol, Belenfűz: A bürüsi, dencsházai erdőtümbhöz tartozó gyertyános-tölgyes és keményfaliget, az erdőtümb többi részéhez hasonlóan szép aljnövényzettel. Vf: *Carex strigosa*, *Neottia nidus-avis*, *Primula vulgaris*, *Ruscus aculeatus*, *Scrophularia scopolii*.

27. Kacsóta, Felső-erdő: A Dráva-sík északi, Zseliccel határos szélén található gyertyános-tölgyes, mely a Zselici erdők néhány sajátosságával is jellemezhető. Vf: *Epipactis helleborine*, *Primula vulgaris*, *Vitis sylvestris*.

28. Kákics, Gesnye-erdő: Részben Marócsához tartozó erdőtümb, több öregebb erdőtaggal, gyönyörű aljnövényzettel. Vf: *Fritillaria meleagris*, *Listera ovata*, *Ruscus aculeatus*, *Tamus communis*.

29. Kisdobsza, Kisdobszai-erdő: A Dráva-sík Zseliccel határos részén levő erdőtümb, ahol a Zselicre jellemző, Dráva-síkon máshol nem élő kakasmandikó is megjelenik. A gyertyános-tölgyes és a tölgy-kőris-szil liget mellett alföldi égerliget is található itt, mely ritkasága és vegetációtörténeti jelentősége miatt is védelmet érdemel. Vf: *Dryopteris carthusiana*, *Erythronium dens-canis*, *Neottia nidus-avis*, *Primula vulgaris*, *Tamus communis*, *Vitis sylvestris*.

30. Kisszentmárton, Ataki-erdő: Kisszentmártontól déli-délkeleti irányban elhelyezkedő morotvarendszer, mely bár a gáton kívül van, nem egy része nyár végéig víz alatt áll. Területén többféle természetközeli társulás található, több őserdőt idéző, háborítatlan öreg erdőtaggal. Legnagyobb területét tölgy-kőris-szil ligeterdő borítja, melynek legöregebb állományai 100 évnél is idősebbek. A legmagasabb területeken a keményfaliget gyertyános-tölgyesbe megy át. Az alacsonyabb területeken pedig égerláp, kőrisláp, fűzláp, fűzliget és égerliget kisebb-nagyobb állományai élnek. Itt található Baranya egyetlen Carici elongatae égerláp társulása, mely egyben a megye legszebb égerlápja is. Vf: *Carex strigosa*, *Dryopteris carthusiana*, *Epipactis helleborine*, *Hottonia palustris*, *Listera ovata*, *Neottia nidus-avis*, *Ranunculus lingua*, *Salvinia natans*, *Tamus communis*, *Thelypteris palustris*, *Urtica kioviensis*, *Vitis sylvestris*. A terület néhány erdőrésze helyileg védett.

31. Kistamási, fás-legelő: A legelőn 150-200 éves magyar kőrisek és kocsányos tölgyek élnek, déli részén pedig kisebb legelőerdő található.

32. Kovácsbida, Meláka (Szödőny-tó): A Drávától talán legtávolabb eső morotva, melyet tőzegbányatóként hasznosítottak. A bányászat befejezése után szép lápi vegetáció alakult ki. A hínártársulások mellett fűzláp, sőt a *Thelypteris-Thyphetum* – úszóláp társulás – is megta-

lálható, mely azonban a sekély tóban nem úszik. Vf: *Leucojum aestivum*, *Nymphaea alba*, *Thelypteris palustris*, *Trapa natans*.

33. Lakócsa, Gyóta-erdő (Alsó-erdő): Nagyobb területű erdőtömb gyertyános-tölgyes és tölgy-kőris-szil liget állományokkal, több öreg erdőtaggal. Vf: *Cephalanthera longifolia*, *Dryopteris carthusiana*, *Epipactis helleborine*, *Listera ovata*, *Neottia nidus-avis*, *Polystichum setiferum*, *Tamus communis*.

34. Lakócsa, Gerenda-erdő: Szintén alföldi gyertyános-tölgyes fajgazdag aljnövényzettel. Vf: *Dryopteris carthusiana*, *Listera ovata*, *Ruscus aculeatus*.

35. Lakócsa, Szigetske: Részben Dráva-fokhoz tartozó morotvarendszer, változatos lápi-mocsári társulásokkal (úszó-lebegő hínártársulások, zsombéksásos, fűzláp, égerláp). Vf: *Hottonia palustris*, *Salvinia natans*, *Thelypteris palustris*, *Urtica dioica*.

36. Marócsa, Gesnye-erdő: Részben Kákicshoz tartozó erdőtömb gyertyános-tölgyessel. Vf: *Listera ovata*, *Ruscus aculeatus*, *Tamus communis*.

37. Marócsa, kaszáló: Apró területű mocsárrét és átalakuló kiszáradó láprét. Vf: *Gentiana pneumonanthe*, *Leucojum aestivum*, *O. morio*.

38. Molvány, Ulcai-rét és Molványi erdő (fás-legelő): Kaszálórét, legelő és fás-legelő magassásos- és mocsárrét-társulásokkal. A fás-legelőn 80-300 éves kocsányos tölgy, mezei juhar és vadvirág példányok mellett kis legelőerdő is található. Vf: *Leucojum aestivum*, *O. coriophora*, *O. laxiflora subsp. elegans*, *O. morio*, *O. ustulata*.

39. Okorág, Okorági-erdő: Apró területű, ám annál szebb gyertyános-kocsányos tölgyes. Vf: *Carex strigosa*, *Primula vulgaris*, *Ruscus aculeatus*.

40. Páprád, Bükk-hát: A Dráva-sík egyik legnagyobb összefüggő erdőtömbje, mely részben Sámod, Vajszló és Baranyahídvég külterületéhez tartozik. Túlnyomó részét keményfaliget alkotja, mely a lapályokon tavasszal vízzel borított, magasabb részein gyertyános-tölgyes található. Vf: *Carex strigosa*, *Cephalanthera longifolia*, *Dryopteris carthusiana*, *Epipactis helleborine*, *Lonicera caprifolium*, *Neottia nidus-avis*, *Platanthera bifolia*, *Polystichum aculeatum*, *Polystichum setiferum*, *Quercus farnetto* (ültetve), *Ruscus aculeatus*, *Tamus communis*.

41. Pellérd és Pécs, rétek: A cserkúti réttel összefüggő terület a Pécsi-sík természetközeli állapotban megmaradt, vizes rét és erdő együttese. Az egykor legeltetett területen a mocsár- és magassásrétek, rekettyések, fűzliget, égeresek, és a legeltetés hiányában erdősödő

gyepek találhatóak. Vf: *Aster sedifolius subsp. canus*, *Clematis integrifolia*, *Gentiana pneumonanthe*, *Inula helenium*, *Iris graminea*, *Iris sibirica*, *Leucojum aestivum*, *O. laxiflora subsp. elegans*, *Primula vulgaris*, *Scilla vindobonensis*.

42. Piskó, Piskói-tó: A hosszan elnyúló holtág vegetációját nádas, zsombéksásos és rekettyefűzes mellett változatos lebegő- és gyökerező hínárvegetáció jellemzi. Vf: *Hottonia palustris*, *Salvinia natans*, *Trapa natans*, *Nymphaea alba*.

43. Sellye, Kis-rét: A megye egyik legértékesebb, nagy területű, gyönyörű kaszálórétje magassásos- és mocsárrét-társulásokkal, öreg fákkal, facsoportokkal, bokor-csoportokkal, és rétet körülvevő fasorral. Vf: *Dactylorhiza incarnata*, *Iris sibirica*, *Leucojum aestivum*, *O. coriophora*, *O. laxiflora subsp. elegans*, *O. morio*.

44. Sellye, Mocsár-erdő: Gyertyános-tölgyes erdő-tömb. Vf: *Epipactis helleborine*, *Neottia nidus-avis*, *Primula vulgaris*, *Tamus communis*.

45. Sumony, Sumonyi-erdő: Kis területű, de igazán szép gyertyános-kocsányos tölgyes, melynek gazdag aljnövényzetében igen sok védett faj is él, mint *Cephalanthera longifolia*, *Dryopteris carthusiana*, *Listera ovata*, *Neottia nidus-avis*, *Primula vulgaris*, *Ruscus aculeatus*, *Scilla vindobonensis*, *Tamus communis*.

46. Teklafalu, Vitézi-erdő: Gyertyános-tölgyes, öreg erdőtagokkal. *Listera ovata*, *Polystichum setiferum*, *Ruscus aculeatus*.

47. Vajszló, Darvas-erdő és Cser-erdő: Az erdő nagy részét gyertyános-tölgyes borítja, de tölgy-kőris-szil ligetek is előfordulnak. A fiatalabb erdőtagok mellett két gyönyörű, idős erdőtag is található. Vf: *Dryopteris carthusiana*, *Lonicera caprifolium*, *Neottia nidus-avis*, *Primula vulgaris*, *Tamus communis*, *Vitis sylvestris*.

48. Várad, Sikotai-erdő: A bürösi Sikotai-erdőhöz csatlakozó erdő, tölgy-kőris-szil ligettel és gyertyános-tölgyessel. Vf: *Cephalanthera longifolia*, *Listera ovata*, *Neottia nidus-avis*, *Platanthera bifolia*, *Primula vulgaris*, *Ruscus aculeatus*.

49. Zádor, Zádori-legelő: Nagy területű fás-legelő, kb. 150 öreg fával, legelőerdővel. A Dráva-sík legszebb fás legelője, melyen az egykori gyertyános-tölgyesek és keményfaligetek szinte minden fafaja megtalálható. Valószínűleg itt élnek a Dráva-sík legöregebb fái, melyek között nem egy 400 évesnél is idősebbnek becsülhető.

50. Zaláta, fás-kaszáló: Apró területű, festői szépségű kaszálórét mocsárrét-társulásokkal, több öreg fával, elsősorban 80-100 éves fehér fűzekkel.

Köszönetnyilvánítás

Ezúton köszönjük Bank László, Dr. Borhidi Attila, Nagy Gábor, Tóth István Zsolt, Vágner Géza, Wágner László

sokirányú segítségét és adataikat, Dr. Papp Beátának a mohák határozását. Köszönjük továbbá a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Baranya megyei Csoportja és az Ormánság Alapítvány segítségét, valamint az OTKA (F 012706) támogatását.

Irodalom

- BANK L. (ed.) 1994. A fás-legelők természetvédelmi problémái Baranya megyében. A Magyar Madártani Egyesület Baranya megyei Csoportjának tanulmánya. – Pécs. Kézirat.
- BORHIDI A. 1961: Klimadiagramme und klimazonale Karte Ungarns. – Ann. Univ. Budapest, S. Biol. 4: 21-50.
- BORHIDI A. (ed) 1996: Critical revision of the Hungarian plant communities. – Janus Pannonius University, Pécs.
- BORHIDI A., JUHÁSZ M., KEVEY B., O. KOVÁCS Zs. 1994. A Dráva menti Tájvédelmi Körzet botanikai értékei. Természetvédelmi állapotfelmérés. – Kézirat.
- DÉNES, A. 1996a. The state of naturalness of meadows on the Drava Lowland. – Symposium on Research, Conservation, Management – Aggtelek. Symposium (Abstract Volume), pp. 91.
- DÉNES A. 1996b. Természetvédelmi értékek a Dráva-sík rétein és legelőin. – Lippay János Tudományos Ülésszak, Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem, Budapest. Előadás- és poszterösszefoglalók, pp. 58-59.
- DÉNES, A. 1996c. The state of naturalness of meadows on the Drava Lowland (South Hungary). A floristical evaluation. – Proceedings of the "Research, Conservation, Management" Conference, Aggtelek. Vol. I. pp. 303-308.
- DÉNES A. 1996d. Adatok a Dráva-sík flórájához. – Bot. Közlem. 83 (1-2): 91-95.
- DÉNES A. 1997: A Dráva-síki rétek botanikai értékei és természetességük. – A Dráva Természeti Értékeit Kutatók Konferenciája, Pécs. Az előadások összefoglalója, pp. 14.
- HORVÁT A. O., KEVEY B. 1984: Az Ormánság gyertyános-tölgyesei. – Pécsi Műszaki Szemle 29 (3): 15-18.
- KEVEY B. 1980: Adatok Magyarország flórájának és vegetációjának ismeretéhez I. – Bot. Közlem. 67: 179-182.
- KEVEY B. 1983: Adatok Magyarország flórájának és vegetációjának ismeretéhez II. – Bot. Közlem. 70: 19-23.
- KEVEY B. 1984: A szentegáti bükkállomány botanikai értékei. – Búvár 39: 58-59.
- KEVEY B. 1985: Adatok Magyarország flórájának és vegetációjának ismeretéhez III. – Bot. Közlem. 72: 155-158.
- KEVEY B. 1988: Adatok Magyarország flórájának és vegetációjának ismeretéhez IV. – Bot. Közlem. 74-75 (1987-1988): 93-100.
- KEVEY B. 1990: Adatok Magyarország flórájának és vegetációjának ismeretéhez V. – Bot. Közlem. 76 (1989): 83-96.
- KEVEY B. 1995: A bükk alföldi elterjedése. – Bot. Közlem. 82/2. (megjelenés alatt).
- KEVEY B. 1997a: A szentegáti bükkállomány társulási viszonyai. – A Dráva Természeti Értékeit Kutatók Konferenciája, Pécs. Az előadások összefoglalója, pp. 13.
- KEVEY B. 1997b: A szentegáti bükkállomány társulási viszonyai. Janus Pannonius Múzeum. Évk. 41-42. (megjelenés alatt)
- KLUJBER L., TIHANYI J., VÖRÖSS L. Zs. 1963: Adatok a Dráva menti holtágak cönológiai és florisztikai ismeretéhez. Pécsi Tanárképző Főiskola Tud. Közlem. 7: 271-303.
- KOVÁCS, M., KÁRPÁTI, I. 1973: Untersuchung über die Zonations- und Produktionsverhältnisse im Überschwemmungsgebiet der Drau. – Acta Botanica Hung. 18: 323-353.
- KOVÁCS M., KÁRPÁTI I. 1974: A Mura- és a Dráva-árter vegetációja. – Földr. Ért. 22: 21-31.
- KOVÁCS M., PRISZTER SZ. 1977: Védelmet kívánó növényfajaink és növénytársulásaink. – MTA Biol. Oszt. Köz. 20: 162-194.
- ORTMANN-NÉ AJKAI, A. 1996a: Comparative coenological studies in forests of the plain of river Dráva. – Symposium on Research, Conservation, Management – Aggtelek. Symposium (Abstract Volume), pp. 100.
- ORTMANN-NÉ AJKAI A. 1996b: Vízparti zonáció vizsgálata ökológiai mutatók és szociális magatartástípusok segítségével. – Lippay János Tudományos Ülésszak, Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem, Budapest. Előadás- és poszterösszefoglalók, pp. 54-55.
- ORTMANN-NÉ AJKAI, A. 1996c: Comparative coenological studies in forests of the plain of river Dráva. – Proceedings of the „Research, Conservation, Management” Conference, Aggtelek. Vol. I. pp. 365-371.
- ORTMANN-NÉ AJKAI A. 1997: A Nákói mocsár (helyi jelentőségű védett terület) növénytársulásai. – A Dráva Természeti Értékeit Kutatók Konferenciája, Pécs. Az előadások összefoglalója, pp. 15.
- PÁLFAI L. 1996: Arra alá, a Baranya szélén... Értékmegőrzés és pusztulás a Dráva mentén. – Falu-Város-Régió. 3 (4-5): 13-22.
- PÉCSI M. (ed.) 1967: Magyarország Tájföldrajza I. A dunai Alföld. – Akadémiai Kiadó, Budapest. pp. 293-310
- VÖRÖSS L. Zs. 1964: Újabb adatok a szaporcai holtágak cönológiai és florisztikai ismeretéhez. – Szegedi Tanárképző Főiskola Tud. Közlem. 8: 75-95.
- VÖRÖSS L. Zs. 1965: Adatok a szaporcai Dráva hullámtér vizeinek cönológiai és florisztikai ismeretéhez. – Pécsi Tanárképző Főiskola Tud. Közlem. 9: 123-145.
- VÖRÖSS Zs. 1995: Cönológiai vizsgálatok a Hótedra területén. Szakdolgozat. Janus Pannonius Tudományegyetem, Növénytani Tanszék, Pécs.

Areas worthy of protection on Drava Lowland, South Hungary

Andrea DÉNES, Balázs KEVEY, Adrienn ORTMANN-NÉ AJKAI and László PÁLFAI

Drava Lowland, belonging to the phytogeographical district Titelicum, region Eupannonicum, has a special situation among Hungarian landscapes. According to the maps of I. Military survey (1782-85) this area – with the exception of villages settled on hills, surrounded by pastures with solitary trees – was covered fully with wet woodlands. Today this former vegetation has been reduced to some blocks of forests, wet meadows and oxbow lakes cut away from the river control. Even so, this area is one of Hungary's greatest wet lowlands, preserving some disappearing habitat types.

Although in the meantime Duna-Drava National Park has been founded, outside its borders there are more areas, characteristic to his region, which were left unprotected, e.g. some natural or near-natural forests: lowland oak-hornbeam forests, beech forests, oak-ash-elm galery forest, alder and ash moors; some meadows and pastures with 200-300 years old solitary trees and lots of rare species; and deaderns with wonderful water vegetation. Our firm conviction is, that they have to be protected for the sake of survival rare communities and species.

Authors' address:

DÉNES Andrea
Natural History Department
Janus Pannonius Museum
P. O. Box 347.
H-7622 Pécs

Dr. KEVEY Balázs,
ORTMANN-né AJKAI Adrienne
Department of Botany
Janus Pannonius University
H-7601 Pécs
Ifjúság útja 6.

PÁLFAI László
Ormánság Foundation
H-7625 Pécs
Mecsek u. 2